

CONCIO XXXII.

DE DOMINICA QUARTA POST PASCHA

THEMA

Vado ad eum qui misit me, et nemo ex vobis interrogat me, quo vadis?

Joan. xvi, v. 5.

SYNOPSIS

Moræ eorum, qui in longinquas terras iter parant, Christus terras relicturus familiaribus suis primo reditum pollicetur, deinde utilitatem discessus sui ostendit. ac denique illos non sine solatio relictum iri respondet; quæ tria hæc concione potissimum explicantur. Enodatur perplexa quæstio, quomodo Christus ad Patrem vadat, præmissis quibusdam præludiis, quid nimirum sit de mundo recedere, quid nemine homines immundi indigentur. Deinde tres gradus ex mundo transeundi asseruntur, de quorum tertio Christum in hodierno Evangelio intelligendus est. Aut etiam (prout aliqui exponunt) opiniones et existimatione hominum, Christus vadit ad Patrem. Utilitates hujus sententiæ, vado ad eum qui me misit, enumerantur, et quomodo nobis ad Deum sit eundem docetur, nempe, non procastinando, et falsis mundi blandiæ mentis aures ocludendo, quod a simili ejus, qui ad supplicium ducitur, suadet. Ostendit item nos in hoc mundo peregrinari, et semper esse in via. Eandem demum quasi strinulam ad bonum, et frævum ad malum esse, luculenta amplificatione declarat.

In secunda parte reliquum Evangelii explicatur et enucleatur, passim autem inseritur, unde fiat, quod humanum cor in gaudio in immen-

sum quasi ampliatur, et in tristitia contrahatur. Taxantur parentes, qui filios suos falso et perverso prosequuntur amore. Quomodo pastores, et præsertim prælati et episcopi veritatem intrepide predicare oporteat, etiamsi auditorum animi inde vulnerentur et tristentur: idque exemplo chirurgorum, qui in sectionibus non moventur ex doloribus. Subnectitur præterea triplex expositio, cur Spiritus sanctus non venerit, antequam Christus abierit: prima explicatur passio et morti Domini, ubi occurrit objectioni, quod nimirum sancti Patres ante Christi adventum gratiam acceperint. Secunda, ex præcepto de resurrectione Christi; tertia demum intelligitur de ascensione Domini. Tandem doctrina præscribitur, quomodo spiritus terrenis et caducis virtutem induere, et ad cælica rapi debeamus, quod a simili avium alas visco illitas habentium, et ab exemplo multorum sanctorum amplificatur, et seria exhortatione concluditur.

Est hoc in more positum, optimi auditores, ut ii, qui vel terra vel mari longam, aliquam perfectionem instituunt, uxorem ac liberos, quos merentes, et eam perfectionem iniquo animo ferentes, vident, dulcibus verbis ac promissionibus consolentur. Ac duo præcipue sunt, quibus dolorem illum, tristitiamque suorum lenire ac mitigare solent, spes reversionis atque utilitas perfectionis:

quibus etiam addunt interdum non eos desertos jure existimari posse, qui fidei ac vigilantie firmi alicujus fidelisque amici commendati sunt. Humani generis assertor ac liberator Jesus Christus, dum hic in terris cum hominibus versaretur, pater erat exiguae, sed sanctae ac religiose cujusdam familiae, quam et ipse vehementer diligebat, et a qua vicissim non mediocriter diligebatur. Quapropter cum ab ea discedere, et in regiones longe positas, in alium videlicet orbem, proficisci pararet, multis ac variis sermonibus eam consolari, ac ut illum ejus discessum, magno animo ferre, persuadere cepit. Primum enim se brevi reversurum pollicitus est. *Iterum, inquit, video vos et gaudebit cor vestrum. Modicum et non videbitis me.* Deinde fructum atque utilitatem suae perfectionis ostendit: *Expedit, inquit, vobis ut ego vadam.* Et: *Vado parare vobis locum.* Et, *Si abiero et præparavero vobis locum iterum veniam, et accipiam eos ad me ipsam; ut ubi ego sum, et vos sitis.* Postremo non se eos orphanos relicturum: sed Spiritum qui animos eorum confirmet, roboret consoletur, se missurum constanter promisit. *Rogabo, inquit, Patrem, et olum Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a senetipso: sed quaecumque audiet loquetur: et quæ ventura sunt annuntiabit vobis.* Atque hæc fere sunt, quæ in hujus et superioris Dominicæ Evangelii continentur: et in quibus exponendis atque illustrandis hodie potissimum versari debet oratio nostra.

Initium igitur Evangelii tale est: *Vado ad eum, qui me misit, et nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.* Evangelium hodiernum, auditores, quanto planiorum superficiem habere videtur, tanto abstrusiores latebras in recessu habet. Quare solum ea pars fortasse, quam recitari audivistis, explicari in præsentiarum poterit. Reliquum tametsi non minus abditum, atque obscurum est, temporis tamen angustiis impediti in aliud commodius tempus differemus. Etenim si solum quid verbi significant, considerandum sit, quid apertius ea sententia, *Vado ad eum, qui me misit?* At si rem ipsam diligentem contemplari, perpendicularerque volueris, vix aliam sententiam magis reconditam et magis obscuram invenies. *Vado, inquit, ad eum, qui me misit. Quis*

vadit? Ad quem vadit? Deus ad Deum: Verbum et sapientia ad Verbi et sapientie genitorem. Omitto, Deum ubique esse, omnia replere, propterea proficisci ac locum mutare non posse. Sint illa levia, facile ad ista responderi possit. Quid? Quod ipse Dei Filius ait: *Ego in Patre, et Pater in me est.* Et rursus: *Pater in me manens ipse facit opera; et qui me misit, mecum est.* Si igitur Dei Filius semper est in Patre, et Deus Pater semper est in Filio, quomodo nunc ait: *Vado ad eum qui misit me?* Num fortasse Deus Pater a Filio suo recesserat? et quomodo Pater sine verbo et sapientia a se genita, esse potest? At non secundum eam naturam, quam habet a Deo Patre, dicit fortasse quispiam, sed secundum eam naturam, quam habet ex Virgine Christus ad Patrem vadit. Quamquam enim secundum priorem divinamque naturam Dei Filius semper est in Patre, et unum atque idem est cum Patre; tamen secundum posteriorem, quæ humana et creata est, nihil prohibet, quin ad Deum Patrem proficisci possit. Verum hæc responsio, auditores, non tam evoluit, quam involvit questionem. Nam quemadmodum Deus Pater a Verbo suo separari non potest, ita nec Dei Verbum ab eo se juncti ulla ratione potest. Sed tam Deus Pater, quam verbum ipsius semper eam naturam inhabitant, quam Dei Filius ex matre Virgine pro nostra salute suscepit.

Ad quem igitur modum Dominus noster, sive secundum divinam, sive secundum humanam naturam ad Deum Patrem vadit, cum eum in semetipso inhabitantem habeat? Quæstionem istam, et breviter et utiliter, nisi fallor, expediemus, si primum in universum exposuerimus, quid sit de mundo recedere, et ad Deum accedere, quod passim in Evangelii et aliis divinis litteris cum ab ipso Domino, tum ab Apostolis repeti solet. *Exiit, inquit, a Patre, et venit in mundum: Iterum relinquo mundum et vado ad Patrem.*

Quid igitur tandem est mundus? Et ad quem modum exit aliquis de mundo? Duo sunt, quo mundi nomicæ in sanctis voluminibus designantur unum bonum, alterum malum. Primum enim hæc universitas rerum earum, quæ sub aspectum nostrum cadunt, mundus appellatur: et hic quidem est mundus bonus. *Vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, et erant non modo bona, sed etiam valde bona.* Malus autem mundus, mali ac depravati homines sunt: De quibus

Dominus ait: *Si odit vos mundus, scitote, quia me priorem vobis odio habuit.* Et: *pro his rogo, non pro mundo.* Et: *Hi de mundo non sunt, sicut et ego non sum de mundo.*

At cur, queso, mundi nomen immundi atque inquinati homines sortiuntur? An non multo rectius tam praeclara nominis appellatio mundis ac sanctis hominibus conveniret? Dicam, au liores, Duae sunt partes in nobis, una mentis rationis, consiliisque particeps, altera expers rationis, agrestis, fera et immanis, in qua suat sensus, et omnes animorum motus atque impetus. Ac prior quidem cum angelis, posterior cum bestiis nobis communis est. Ille igitur summus ac sapientissimus rerum opifex Deus, mundum hoc inferiorem, qui et proprie mundus nominatur, sedem esse voluit saltem ad tempus corporum humanorum, et ejus partis, quae nobis est communis cum bestiis; animis vero ratione atque intelligentia praeditis, non terram, sed caelum attribuit: neque res istas caducas et fragiles, sed illas divinas ac sempiternas sedes animorum constituit. Itaque homo sicut partim bestia, partim angelus est; ita simul et corpore in terra cum bestiis, et animo in caelis cum angelis habitare debebat. Nam quemadmodum civitas non tam domos ac plateas, quam cives ipsos, qui eam incolunt, significat: sic etiam mundus non tam aera istum, et terram, quam homines et bestias, quae in ipso sunt, designat. Qui sunt ii homines, qui toti in mundo cum bestiis versantur? nempe ii, qui cum Apostolo dicere non possunt. *Conversatio nostra in caelis est.* Et, qui cum in honore essent, non intellexerunt: et idcirco comparati sunt iumentis insipientibus, et similes facti sunt illis. Illi igitur omnes immundi, mundi nomine continentur.

Jam vero quia plerique hominum rerum praesentium ac terrenarum quasi quodam lenocinio decepti, propriae sedis animorum obliviscuntur, et ad terram oculos tam corporis quam mentis convertunt: et sicut corporibus per terram repunt, sic etiam animis circum terram volutantur, hoc est, terram cogitant, terram amant, terram colunt, terram venerantur, adque adeo toti et corpore et animo in terris sunt: *Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum:* hinc factum est, ut mundi hujus inferioris amatores, quod toti et corpore, et animo in mundo sint, mundi quoque appellationem invenerint: nam cum animo extra ac supra mundum,

nempe in ipso Deo habitare debuisset; ipsi tamen sublimi illa sede relicta in terris nidios suos ac quasi domicilia posuerunt, et mundi ac mutarum pecudum cives esse voluerunt. Ejusmodi vero, auditores, omnes essemus, nisi Dei Filius, qui vere non erat de mundo, ad mundum venisset et nobis reditum de mundo in caelum ostendisset atque aperuisset. Omnes enim ad terram oculos declinaveremus. *Non erat qui faceret mundum non erat usque ad unum. Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret.*

Tunc autem de mundo exire, et ad Deum accedere incipimus, cum fide illustrante animos nostros, spe erigente corda nostra, et charitate inflammante atque accendente pectora nostra, Deum cognoscere, de Deo cogitare, Deum diligere atque ad Deum suspirare incipimus. Sic enim non quidem corpore, sed animo terras deserimus, et in illam antiquam sedem ac domum nostram pervolamus. Animus enim tametsi corpore inclusus, tamen eminet foras, et ea quae supra mundum sunt quibusdam quasi passibus contemplationis et amoris peragrans cum Apostolo dicit: *Conversatio nostra in caelis est.*

At numquid hoc modo Liberatores noster ad Deum ibat, cum diceret: *Vado ad eum, qui misit me?* Et apertius eodem loco: *Relinquo mundum, et vado ad Patrem?* Nullo modo, auditores. Hic enim transitus de mundo ad Deum, quem modo descripsimus, non aliis, quam perditis ac sceleratis hominibus convenire potest. Ipsi enim cum primum convertuntur, primum istum gradum ascendunt. Itaque non ipse modo Dominus, sed ne discipuli quidem ejus hac ratione ad Deum ire necesse habebant. Nonne enim Dominus ait: *Mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo sicut et ego non sum de mundo?* Et alio loco: *Vos de deorsum estis, ego de supernis sum: vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo.* Si ergo de mundo non erat, de mundo eum exire nulla necessitas compellat.

Est igitur alius gradus ascendendus nobis. Nam qui fide, spe et charitate praediti sunt, exierunt illi quidem de mundo, atque ad Deum accedere inceperunt; sed nondum ad ipsa penetralia domus Domini pervenerunt. Adhuc haerent in vestibulo, adhuc in atriis versantur: sed tum demum longissime recedunt a mundo, et ipsum Dei thalamum ingredientur, cum fidei visio, spei possessio, et charitati imperfectae charitas perfecta

succedet: cum lumine gloriae illustrati Dominum sibi dicentem audient: *Euge serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui.*

At ne nunc quidem invenimus, quomodo nostram questionem dissolvamus. Dominus enim in ipso suae conceptionis exordio secundum istum gradum ascendit. Siquidem mens illa beatissima simul atque a Deo effecta, et cum Dei verbo conjuncta, et copulata fuit, sapientia, gratia, gloria et beatitudine plena fuit. Itaque si de isto altero gradu sermo sit, non poterat Dominus vere dicere, *Vado ad eum, qui misit me:* cum semper apud eum ab ipsa sua conceptione fuisset. Ascendamus igitur alius.

Est enim tertius quidam ac supremus gradus, quem Dominus nondum fortasse conscenderat, cum aiebat: *Vado ad eum, qui misit me.* Hactenus solum unam hominis partem, nempe, animum, de mundo extraximus, atque eum in suum pristinum domicilium revocavimus. Quare cum etiam corpus humanum gloriae, atque immortalitatis compos efficiatur, et ab omnibus mandis hujus necessitatibus liberabitur: cum nec cibo, nec potu, nec somno, nec vestibus, nec pecuniis, nec domibus, nec aliis id genus rebus egedit; tum demum plane exiit de mundo, tum proxime ad Deum accedet, cum iter suum conficiet, et tertium atque adeo postremum harum scalarum gradum ascendet. Iste igitur gradus adhuc Domino superandus erat, ac de ipso loquebatur, cum dicebat: *Exiit a Patre et venit in mundum: Iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem.* Quid est, *Exiit a Patre et venit in mundum?* Nimirum hoc corpus humanum suscepi, fami, sili, frigori, calori, aerumnis, calamitatibus, plagis, vulneribus, et ipsi interitui obnoxium. Denique tale, qualia sunt ea, quae hic in mundo atque infra lunam mortalitatis et corruptionis jugo ac pondere premuntur, Quid est: *Iterum relinquo mundum et vado ad Patrem?* Non quidem exiit ac relinquo corpus humanum, ut falso quidam haeretici putaverunt (quod enim semel assumpsit, numquam dimisit) sed exiit spolia mortalitatis et corruptionis. Deinceps enim corpus humanum geram, sed gloriosum et immortale, quod vitam vivet non eam, quam res fragiles et caduca, quae infra lunam et in mundo sunt, vivunt; sed quam mentes beatae et sempiternae, ac ipse Deus vivit, nempe quietam, tranquillam, jucundam et a servitute corruptionis et aerumnarum liberam. Hoc aperte

Dominus ostendit, cum post resurrectionem ad discipulos ait: *Hae sunt verba, quae locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum.* Quid sibi voluit haec verba: *Cum adhuc essem vobiscum?* An non tunc erat cum illis, quando cum illis loquebatur? *Cum adhuc,* inquit, *essem vobiscum,* hoc est, cum adhuc mortalis cibo et potu indigens laboribus et doloribus obnoxius essem, sicut vos omnes estis. Jam enim vobiscum non sum, sed cum Patre, quia vitam illam etiam corpore vivo, quam Pater ipse vivit, nempe omnis miseriae et mutationis expertem.

Invenimus igitur tandem, quid sibi Dominus voluit, cum ait: *Vado ad eum, qui misit me.* Quamquam et alio quodam modo sententiam istam intelligi posse video. *Vado,* inquit, *ad eum qui misit me.* Quomodo vadit? Opinione et existimatione hominum. Frequenter Dominus se Dei Filium dixerat, et se in Patre et Patrem in se esse non semel affirmaverat: ediderat signa ac prodigia, ut hominibus fidem faceret: ipsi tamen nondum adhaerere poterant: ut crederent. Quid igitur Dominus ait? *Vado ad eum qui misit me.* Nunc tandem homines credent, nunc intelligent, nunc fatebuntur me verum Deum ac Dei Filium esse in Patre, et Patrem in me esse, nempe cum in cruce tollar, cum ab inferis excitabor, cum in caelum ascendam. *Cum exaltaveritis,* ait quodam loco Dominus, *Filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum.* Tunc fide, opinione et confessione vestra ad Deum vadam. Atque ita omnino evenisse videmus. Nam cum Dominus abivisset, tunc centurio exclamavit: *Vere filius Dei erat iste.* Cum ab inferis vivus redivisset, tunc B. Thomas ait: *Dominus meus et Deus meus.* Cum denique in caelum ascendisset, tunc omnis lingua confessa est, *Qua Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.* Tunc ipse Christus nunciari atque adorari, tunc ejus nomen in toto orbe terrarum clarum atque illustre esse coepit. Itaque si corporis gloriam spectes, vere vivit Dominus, si animi beatitudinem et majestatem divinitatis, sola hominum existimatione ac fide, Dei Filius ad dexteram Patris ascendit.

At nullamne utilitatem ex hac Domini sententia, vel ad mores corrigendos, vel ad promovendam vel amplificandam pietatem capiemus? Imo vero longe maximam, si crebro apud nos ipsos cogitabimus, nos quoque ad eum, qui nos misit, proficisci. Siquidem multa sunt, quae maximo cum emolu-

mento ab hominibus cogitari solent; sed nescio an aliud cum majore, quam hoc, *Vado eum qui me misit*. Experire semel vim hujus contemplationis. Intra in cubiculum tuum, et juxta consilium Domini, clauso ostio, es cogitationibus aliis paulisper exclusis revoca te ad cor tuum: ibique in maxima quiete ac silentio constitutus cogitare incipias, *Vado ad eum qui misit me*. Vado, inquit, non vadam. Non igitur verum est, quod mundus, et ii, qui mundum diligunt, mihi dicere solent, multum temporis adhuc tibi superest, potes adhuc multo: annos in utramque aurem dormire, nihil adhuc imminet periculi, detur aliquid ætati, non omnia voluptatibus denegentur: cum senueris, et gravi aliquo morbo afflictaberis, tunc ad alium orbem tibi proficiscendum erit, ac tum demum cum parueris voluptatibus, illisque satias sponte tua eas abjeceris, atque contempseris, tum te ad Dei amorem, ac erratorum poenitentiam revocabis. Falsi sunt, hostes anime mee sunt, qui hoc mihi prædicant. Ego enim non vadam; sed nunc vado, nempe hodie, hac hora, hoc momento vado: fortasse etiam non procul ab eo loco absum, ubi me iudex meus expectat. Nonne hodie pervenire possem? Et quid si rationibus meis nondum compositis pervenirem et tam multorum, tam gravium criminum reus inveniret? Quid de me fieret? Quo me verterem? Ad quem confugerem? *Vado enim ad eum, qui me misit*, nempe ut ei rationem rerum omnium a me gestarum atque administratarum reddam. O quam vere ac sapienter ille ait: *Stultorum infinitus est numerus*. O quam multi reperuntur, qui solum, quomodo vadant, et non quo vadant attendentes, lætissimissimi atque jucundissimi sunt: qui si cor haberent, et vel semel quo vadant, intuerentur, toti contremiscent, nec aliud eis liberet, quam flere. Nam profecto cum ad supplicium aliquis ducitur, si is, quo vadat, oblivisceretur, magno honori sibi duceret, quod tanta hominum multitudo eum prosequatur, et prætorem quidem suæ aule magistrum esse cogitaret; satellites vero prætoris sui corporis custodes, reliquam multitudinem servos atque ministros, illum etiam horribilem campanæ sonitum honoris gratia edi censeret: nonne homo stultissimus atque amantissimus jure ab omnibus iudicium caretur? Nonne ei merito diceremus: Ah miser, quo vadis? Nonne vides te ad supplicium duci? Nonne post horam unam isti

omnes, qui tecum sunt, ad suas ædes redibunt, et tu in patibulo appensus cibus corvorum eris? Et quidnam interest, quæso vos, inter istum et illos magnos atque opulentos homines, qui *Ducunt in bonis dies suos, qui tenent tympanum et cytharam, et in puncto descendunt ad inferna*? Certe enim ipsi etiam vadunt, et ad supplicium sempiternum vadunt: opes autem et honores, servi atque amici, quibus ipsi stipati animos attollunt et se aliquid amplius, quam homines esse putant nihil sunt aliud, quam satellites, qui eos usque an patibulum persequuntur: et tamen rident, ludunt, jocantur, tamquam si vel iter nunquam finiendum esset, vel non ad patibulum, sed ad regnum aliquid adipiscendum properarent. Ego igitur ista non imitabor: sed cum me intelligam ad eum ire, qui me misit, illud diligentissime providebo, ut in hoc itinere ita me componam, ita res meas componam, ut cum ad eum pervenero, qui me misit, non iudicem severum, sed clementissimum patrem experiar. Jam igitur, nisi fallor, plane videtis, auditores, quam facile possit hæc meditatio hominem ad cor atque ad curam propriæ salutis revocare.

Quantæ vero utilitatis hæc eadem sententia vobis esse videtur, cum hospites et peregrinos esse admonet? *Vado ad eum qui me misit*. Si vado, ergo hæc vita via quidem est, mundus vero non domicilium, sed hospitium. Non igitur diu hic hæere possum. At cur de palatiis fabricandis et possessionibus ampliandis sollicitus sum? Certe viatores ceteri illud diligenter provident, ne aliquid in hospitio relinquunt, ne cultum quidem unum, omnia vel secunt ferunt vel præmittunt. Cur idem ego non facio? Cur tam stultus sum, ut omnes omnes meas facultates ita iis rebus consumam, quæ asportari non possunt, sed necessario in hospitio relinquende sunt? Cur divitias meas per manus pauperum in patriam non transmitto? Cur non facio mihi, juxta consilium Domini *Sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cordis*?

Si vero prohi et sancti sumus, quid jucundus cogitare possumus, præsertim cum in mediis ærumnis et calamitatibus versamur, quam hoc, *Vado ad eum, qui misit me*? Dura sunt, aspera sunt, gravia sunt, quæ me circumstant: sed, *Vado ad eum, qui misit me*. Ille me consolabitur, ille reddet mercedem. Ille finem laboribus et certaminibus

imponet. Bene agere et malum pati, quod est proprium Christianorum, difficile atque arduum est: injurias non ulcisci, asperrari pulchritudinem rerum, non odore ullo, non tactu, non ullis moveri voluptatibus, coercere omnes cupiditates, domum ac facultates relinquere, patriam, ac conjugem et liberos deserere, exilium voluntarium sustinere propter regnum Dei, cum appetitu gloriæ, cum vilis cæteris, cum ipsis dæmonibus perpetuo bellum genere, res magno laboris ac difficultatis est. Sed *Vado ad eum, qui misit me*: ad pacem, ad quietem, ad gaudium, ad fontem honorum, ad Oceanum voluptatum: brevi labores omnes finientur, et eis deliciæ finem nullum habituræ succedent. Hæc est, auditores, hoc, *Vado ad eum, qui me misit*, quod B. Stephano lapides dulces faciebat, quod beato Laurentio flammis ignis mitigabat, quod Martyres omnes ita consolabatur, ut contumeliam decus, injuriam gloriam, exilium patriam, contemptum honorem vel amplissimum ducerent. Quæ cum ita sint, auditores, si vitam integram et incorruptam ducere volumus, quietudinem cogitemus, quicquid agimus, quicquid molimur, illud semper animo in nobis obversetur, *Vado ad eum, qui me misit*. Nam si bonum est, quod agimus, tanto diligentius et studiosius illud agemus: si vero malum, ab eo, etiam si delectet, procul dubio desistemus. Atque hæc ratione hujus sententiæ recordatio, quasi stimulus quidam incitabit ad bona, et tamquam frænum quoddam compescet ac retinebit a malis.

PARS POSTERIOR.

Vado ad eum, qui misit me: et nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Non poterat sapientissimus Dominus, auditores, tam facile oblivisci Apostolum Petrum non multo ante dixisse: *Do ine, quo vadis?* Et Apostolum Thomam, *Domine, nescimus quo vadis, et quomodo possumus viam scire?* Quo circa quod nunc ait: *Nemo ex vobis interrogat me, quo vadis?* non sic accipiendum est, quasi dicere velit, nunquam apostolos quasivisse ab eo, quoniam iret. Solum eos reprehendit, quod cum arte, nempe initio illius noctis, sæpe quærerent ab eo, quo iret, nunc quasi muti et elingues effecti nihil penitus loquerentur. Initio enim cum Dominus tam aperte loqueretur significaret tamen se brevi ali-

Tom. IX.

quo iturum omnes Apostoli solliciti esse videbantur, et cognoscere cupiebant ab eo, quoniam iturus esset: at posteaquam aperte intellexerunt, ad mortem illa ipsa nocte eum profecturum, nec non male, quæ eis imminabant, *absque synagoga*, inquit Dominus, *facient vos*. Et: *Venit hora, ut omnis, qui interficit eos, arbitretur obsequium se præstare Deo*, illi tam atrocem magistri sui necem, quam proprias calamitates considerantes, animum penitus abjecerant, mutique effecti nihil amplius loqui potuerunt. Quare Dominus, et eos erigat, et consoletur, parvitatem illam animorum ipsorum dulciter reprehendit: *Vado, inquit, ad eum qui me misit, et nemo ex vobis jam amplius interrogat me quo vadis?* Reddit vero rationem hujus rei: *Sed qua, inquit, hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum*.

Tristitia igitur est, quæ vobis loquendi facultatem, vel certe voluntatem abstulit. Admirabilis plane natura est cordis humani. Si lætiam excipere debeat, non lætum, non amplum, sed immensum atque infinitum est. Itaque mundus totus ipsum replere ac satiare non potest, neque enim satiabitur, quam gaudium inveniat, majus, quam ipsius capacitas sit, ita ut non tam gaudium recipere, quam recipi a gaudio debeat, eique dicatur: *Intra in gaudium Domini tui*: non gaudium intret in te: nec enim capere illud posses, sed tu potius *Intra in gaudium Domini tui*: hoc enim ipse Deus est. De quo Beatus Joannes ait: *Major est Deus corde nostro*. Si vero tristitia in ipsum infundatur, usque adeo exiguum atque angustum est, ut vel una tristitiæ gutta ipsum penitus occupare ac replere possit. *Sed qua, inquit, hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum*. Quotidie hoc experimur, sinus aliquando liberi a curis, hilaris, læti fabulam ridemus, canimus: affertur nobis triste aliquod nuntium, ut parentem obisse, ut navem cum mercibus amissam esse, mox sol occidit nobis in meridie; omnia nigra atque obscura esse videntur, et omnis illa lætitiæ lux in momento tamquam fumus evanescit. Tristitia enim quasi crassa quædam nubes incubat cordi nostro, quæ nullam partem nobis quietis et jucunditatis impartit. Quid, obsecro, hujus rei causam esse putatis? Undenam est, ut unum atque idem eodem modo latissimum, modo angustissimum esse videatur? Aspiciat, auditores, atque intuemini terræ vermiculos, limaees, testudines et

18

alia animantia generis ejusdem. Cum forte in loco aliquo aprico et soli exposito jaceat, simul atque gratum quemdam ac suavem calorem sentire incipiunt, extenduntur, dilatantur aperiuntur, ut calorem videlicet illum excipiat: at cum ab aliquo punguntur, aut feriuntur mox contrahunt sese, et in angustum se reducunt. Talis est etiam natura cordis humani: si bonum aliquod ac lætum inferatur, expandit sese, et omnes sinus ac latebras suas explicat, si vero malum ac triste sit, quod inferitur, claudit se, et exiguum efficit, quantum potest. Videmus adolescentes, quo tempore bacchanalia vicina esse dicuntur, et jam homines de choreis de lusbibus, de conviviis, de petitionibus loqui incipiunt, nescio quo modo sibi cor dilatari, gaudere, ac gestire se sentiunt: ubi vero recedere bacchanalia, et quadragesimæ, juniorum et confessionis tempus prope esse animadvertunt, contrahit se animus, et in seipso quasi angulum, ubi se abscondat, et latebras quaerit.

Humanum igitur cor ideo satiari non potest delectatione, tristitia vero mox repletur, quod cum perfunditur gaudio, dilatatur atque extenditur; cum vero triste aliquid patitur, contrahitur, in angustumque reducitur. At igitur Dominus *Quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.*

Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis, ut ego vadam. Apostoli Dominum diligebant, sed non perfecte ordinarieque diligebant. Eum salvum ac incolumen esse, et non atroci illo supplicii genere interire voluissent, sed eximiam illam gloriam, quæ ex obitu Domini consecutura erat, et mundi totius salutem ac liberationem non intuebantur. At vero Dominus, qui vere ac perfecte discipulos suos amabat, non tam quid impressariarum ipsi cuperent, quam quid ipsis utile esset, attendebat.

Itaque aiebat: Tameis propter ea, quæ locutus sum vobis, tristitia impleverit cor vestrum, non ideo tamen prætermittam, et loqui et agere quod vobis utile est. Vos enim non perfecte me diligitis, ego perfecte vos diligo. *Si enim diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem.* Non quia ad mortem vado, gauderetis, sed quia per mortem ad Patrem et ad gloriam vado.

Exprimitur hoc loco, auditores, et quid ii facere soleant, qui terrena sapiunt et quid ii facere debeant, qui cælestem magistrum imitari cupiunt. Multi reperiuntur, qui vel

liberos, vel nepotes, vel affines, vel necessarios alios suos maxime oderant et tamen eos vehementissimo amore prosequi se arbitrantur. Nam si forte beneficium aliquod Ecclesiasticum eis piscari, et humeros eorum licet infirmos ac debiles curis atque administrationibus ecclesiarum onerare possint, ut pondere illo oppressi concidant, et miserabili ruina usque in gehennam præcipitentur, tunc illi gaudent, tunc filios vel nepotes suos vere diligere se gloriantur. Neque minus gaudent, si eos in aula principis alicujus, ubi nihil nisi adulari, invidere, ambire, principem suum tamquam idolum colere, et salutis suæ jacturam facere discant, collocare possint. Quid de illis dicemus, qui tunc exultant, et filiis suis magna caritatis argumenta ostendere se putant, si eis domum referant magnis operibus, et facultatibus relinquunt, quas ipsi nimirum vel fraudibus, vel usuris vel aliis malis artibus acquisierunt? Si vere ipsorum liberi, vere liberi et expediti esse velint, et onera ista sibi imponi recusent, atque ad ordinem aliquem hominum religiosorum se conferant, tunc tristitia implet corda illorum. Et cui dubium esse potest, odium potius, quam amorem esse, quo illi filios suos prosequuntur? Nam si vere filios suos diligerent, gauderent utique quando per crucem ad Patrem vadunt; non quando per ambitionem et superbiam ad gehennam ruunt.

Sed quid ii facient, qui Dominum imitantur? Quid idem omnino, quod Dominus fecit. *Quia, inquit, hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis, ut ego vadam.* Hæc omnes concionatores, omnes pastores, omnes Episcopi, omnes principes diligenter attendere, et animis suis, mentibusque mandere deberent.

Concionatores primum, si recte munere suo fungi volunt, numquam debent a dicenda veritate deterri, etiamsi populi moleste illam latari esse videantur, etiamsi obsequium amicos, veritas odium pariat. Vere enim infelix est orator, et melius ei fuisset fodere vel mendicare, atque aratorem potius, quam oratorem agere, qui suam non Dei gloriam quaerit, quique a populo diligi, et laudari cupit et non ut Deus diligatur et laudetur efficere studeat. Quæro enim a vobis cum sponsus ad sponsam per famulum suum munusculum aliquod mittit, si famulus ille eo munusculo dominæ suæ placere, et ejus

amorem sibi conciliare studeret, nonne adulterium cogitatione perpétrasse, et domino suo ingratos et infidelis existisse judicaretur? Ad eundem modum cum sponsus ille cælestis Ecclesiæ sponsæ per concionatorem aliquem suum munera verbi Dei, et scripturarum explicationem transmittit, si is inde formosus atque elegans videri cupiat, et missis reprehensionibus blando quodam utatur genere dicendi, ut Ecclesiam Christi sponsam ad se diligendum et laudandum alliciat, nonne adulterii affectati reus apud Dominum suum agatur? Debet quidem Christianus orator, ut magnus Gregorius altera parte curæ pastoralis monet, ita vivere ac loqui, ut a Dei populo diligatur, quando enim libenter, et cum fructu audietur qui non d. ligitur? Sed tamen ita placere hominibus velle debet, ut per ipsum magis sponsus cælestis ac Dominus diligatur. Quare probus atque integer concionator annuntiet populo *Dei scelera eorum et domus Jacob peccata eorum.* Et si id molestè ferant, aperte dicat: *Quia hæc locutus sum vobis tristitia implevit cor vestrum: sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis, ut hoc dicam.* Et si hoc oratores facere debent, quanto magis præsules ac principes ecclesiarum? Si canes vigilare et excubias agere circa gregem Domini debent, quanto magis pastores? Canes enim, hoc est, oratores, nihil aliud quam clamare et latrare possunt; at pastorum est non verbis tantum, sed fustibus etiam et verberibus gregem Domini in bonis pascuis continere. Et si oves indignantur, dicat bonus pastor: *Quia hæc feci vobis, tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis; expedit vobis, ut hoc faciam.* Ad exempla veniamus. Regnat in hac provincia turpissimum illud vitium ebrietatis: nisi forte, quia hæc toties dico vobis, tristitia implet cor vestrum; *Sed ego veritatem dico vobis; expedit vobis, ut hæc dicam:* Regnat in hac provincia foedissimum vitium ebrietatis. Ego quidem quod ad me attinebat, sæpius feci, credo etiam idem fecisse eos, qui apud vos auctoritate et libertate multo amplius, quam ego, valent et valere debent. *Sed quid jam pastores? quid episcopi facere deberent? Nempe cogitare apud se, ac dicere, Sacrosancti canones jubent, ebriosos excommunicari, atque ab ecclesiis omnino arceri. Si sint isti canones inclusi in tabulis, tamquam gladii in vaginis reconditi, distringantur aliquando, eorum aciem hebescere diutius non patiamur, sen-*

tiant ebriosi pastores Ecclesiæ non deesse.

At si hoc fiat, tristitia implebit corda civium: implebit quidem; sed paulo post tristitia illa vertetur in gaudium et vulnus uni membro inflicto totius corporis pariet sanitatem. Si medicus corporum a membro aliquo prædicendo non terretur ex eo, quod scilicet egrotum iniquissime id esse lataturum, quanto magis a vitiiis amputandis terri non debet medicus animorum? Quid vero bonus atque humilis Christianus ab Antistite suo baculo pastoralis percussus dicet? Nempe cum Psalmographo canet? *Corripiet me justus in misericordia et increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Nam si medico, qui corpus curat (ut in eadem similitudine persistamus) posteaquam tibi amarissimum pharmacum propinavit, inedia te pene consumpsit, venam secuit, sanguinem abstulit, multis ac variis modis te vexavit, tu gratiam habes, munera largiris, sapientissimum medicum esse dicis: cur eodem animo erga spiritalium medicum non eris, qui te a graviore morbo nullis tuis sumptibus liberare cupit? vestigia igitur Domini omnes sequamur, omnes libenter discamus et libentius audiamus: *Quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis, ut hoc faciam.*

Si enim non abiero, Paracletus non venit ad vos. Si autem abiero mittam eum ad vos. Quid est hoc, auditores. *Si enim non abiero, Paracletus non venit ad vos?* Quis non putasset omnino contrario modo dicendum fuisse? Nempe, si abiero, si a vobis recessero, Paracletus non venit ad vos: diligit enim spiritus sapientiæ et veritatis ipsam Dei sapientiam et veritatem. Neque Spiritus sanctus Dominicum corpus excrerat potest: cujus ipse opifex et fabricator fuit. Sic enim quodam loco in Evangelio legimus: *Joseph filii David noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Cur igitur ait, *Si non abiero, Paracletus non venit ad vos?* Non minus pulchra, quam utilis et facilis est ista questio. Nec uno tantum, sed multis ac variis modis expediti potest. Nam cum Dominus ad Patrem suum proficiens tria potissimum quasi studia conficere, seu potius tamquam tres gradus ascendere deberet, mortem, resurrectionem, ascensionem, de singulis seorsim recte ac vere dicere potuit: *Si non abiero, Paracletus non venit ad vos.*

Primum igitur ait: *Si non abiero, hoc est, si mortuus non fuero, Paracletus non venit ad vos.* Nec enim donum Spiritus sancti ad homines mitti poterat, nisi prius pace inter Deum et hominem confirmata: hoc vero Dei propositum et consilium fuit (ut Apostolus ad Colossenses scribens ait) ut per crucem et sanguinem Christi homo cum Deo in gratiam atque amicitiam rediret: *In ipso, inquit, complacuit, omnem plenitudinem in habitare, et per eum reconciliare omnem in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quae in terris, sive quae in caelis sunt.* Ait igitur: *Expedit vobis, ut ego vadam.* Si enim non abiero, si sanguine meo pacem inter Deum et hominem non composuero, Paracletus non veniet.

At multi ex antiquis Patribus, ut patriarchae et prophetae ut alii nonnulli, justi et Deo grati fuerunt: neque justi et Deo grati esse potuissent nisi fide, spe et charitate praediti fuissent. Haec vero omnia munera sunt Spiritus sancti: *Charitas Dei*, inquit Apostolus Paulus, *diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Venerat igitur ad praesens illos Patres Spiritus sanctus, et tamen Christus neque natus, neque mortuus adhuc fuerat. Quid est igitur: *Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos?* Veteres illi Patres, auditores, Spiritum quidem sanctum acceperunt, sed gratia ac benignitate ejusdem Domini ac Servatoris nostri Jesu Christi. Sanguis enim ipsius non solum posteaquam effusus est: sed jam inde ab initio mundi non quidem effusus, sed certissime effundendus, Dei Patris iram atque indignationem placavit. Hinc enim in Apocalypsi Agnus Dei *Ab origine mundi occisus* dicitur.

Sed ad alteram expositionem veniamus. *Si non abiero*, inquit, hoc est, si non resurrexero, *Paracletus non veniet.* Neque vero de quocumque adventu Spiritus sancti sermo est, sed de conspicuo et celebri quodam adventu, qualis ille fuit, cujus memoriam in Pentecoste anniversario ritu, statisque caeremoniis veneramus et colimus. Non enim decebat, ut cum noster imperator Christus et sibi corporis gloriam, et nobis Spiritus sancti donum moriendo promeruisse, antea nobis donum Spiritus sancti, quam ei gloria sua redderetur. Hoc nimirum est, quod beatus Joannes quodam loco ait: *Nondum erat Spiritus sanctus datus quia Jesus nondum erat glorificatus.* Ait igitur: *Expedit vobis: ut ego vadam.* Nam si non abiero, si corporis

gloriam consecutus non fuero, *Paracletus non veniet ad vos.* Intuemini fontes, auditores. Num ex fontibus aqua redundare potest, antequam ipsi penitus pleni sunt? Certe non potest. Sic igitur cum omnis gratiae fons Christus sit, ratio ipsa hoc exigebat, ut primum Christus gratia et gloria tam animo, quam corpore repletur: et tum demum ex ipso in alios et gratia et gloria, et caetera Spiritus sancti munera redundarent.

Porro tertia expositio: *Expedit vobis, ut ego vadam: si non abiero*, hoc est, si caelum non conscendero, et tamquam magnus Sacerdos in sancta sanctorum introiero, *Paracletus non veniet ad vos.* Cur ita? Quamobrem? Nempè, quia tanta res est praesentia atque adventus Spiritus sancti, ut nisi advocatum haberemus apud Patrem, ipsum Dei Filium, qui appareret vultui Dei pro nobis, et interpellaret pro nobis: numquam ad nos Spiritus sanctus mitteretur. Hoc est, quod Dominus discipulis suis pollicebatur: *Rogabo, inquit, Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, qui maneat vobiscum in aeternum.* Jure igitur ait: *Expedit vobis, ut ego vadam.* Si enim non abiero, et Patrem pro vobis non rogavero, *Paracletus non veniet ad vos.*

Sed beatissimus pater Augustinus, nec non sancti Patres nostri, Gregorius et Bernardus, quartam et postremam eorumdem verborum explicationem meditati sunt. Quid igitur sibi volunt illa verba: *Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos?* Nisi carnis hujus praesentia vobis subtrahatur, Spiritus sancti praesentiam plene ac perfecte animus vester capere non potest. *Expedit ergo vobis, ut ego vadam.* Si enim non abiero Paracletus non veniet, si lac non subtraxero, cibus solidus vobis non dabitur. Nisi carnis cogitationes exueritis, virtutem ex alto nunquam inductis. Nihil est, auditores (ut cum hac expositione orationem nostram finiamus,) quod ita Spiritus sancti adventum ac praesentiam impediatur, ut amor rerum terrenarum; nec solum earum, quae sine peccato haberi non possunt, sed illarum etiam quas licite atque optimo jure possidemus. Amor enim nihil aliud, quam visum quoddam tenacissimum est. Si igitur eo cordium nostrorum alae teneantur, ad quem modum sursum libere tendere, et ea quae spiritus sunt sapere et cogitare poterimus? Nonne videmus aviculas, si forte extremas alas, non, inquam, visco, sed vel modico luto impeditas habeant, volare eas nullo modo posse? Accedit quidem non-

numquam, ut etiam ii, qui nondum penitus terrenam amorem exuerunt, Spiritus sancti consolationibus perfundantur: verum ille Spiritus sanctus transiens, non Spiritus permanens est. Allicit enim ea ratione Deus, atque attrahit ad se, corda hominum imperfectorum. At illa divina illustrationes, illae, inquam, deliciae spirituales, illae caelestes consolationes, quae hominem ebrium amore faciunt, ei cibi ac somni oblivionem inducunt, quae integros dies et noctes in altissima contemplatione suspensum hominem tenent, et tanto interdum impetu, tantaque vi animam sursum rapiunt, ut etiam corpus abripiant, et procul a terra contra ejus naturam ferant, illorum dumtaxat sunt, qui omnem amorem alium tamquam corruptum liquorem de suis cordibus effuderunt, qui vere dicere possunt: *Renovit consolari anima nostra: memores fuimus, Dei, et delectati sumus.* Qui non solum in cibo et potu, in vestibus, in agris, in domibus delicias non querunt: sed non sine dolore ac molestia id suscipiant, quod naturae necessitas postulat. Tales Beatus Antonius, Benedictus, Bernardus, Franciscus, Dominicus, ac in primis apostoli omnes fuerunt, quos Dominus quasi abactare, et ex pueris in vos perfectos efficere volens, eis dicebat: *Expedit vobis, ut ego vadam.* Si enim non abiero Paracletus non veniet ad vos.

Sed si haec ita se habent, quando nos, auditores, Paracletum illum sperare poterimus, qui tantum ab illa vite ratione absumus? Qui carnem fovimus, in carne seminamus, carnem fovemus? Et quam tandem carnem? Eine similem, quam Apostoli diligebant? An vero carnem peccatricem, genitam in peccato, assuetam peccato? « Errat, errat omnino, inquit Bernardus, si quis caelestem illam dulcedinem huic cineri, divinum illud balsamum huic veneno, charismata illa spiritus misceri posse hujusmodi illecebris arbitratur. Quis enim sectans lenocinia carnis suae sperare audeat gratiam illam spiritus vehementis, quam ne cum ipsa quidem Verbi carne obtinere apostoli poterunt? » Nos igitur, dilectissimi, si tantae gratiae praeparari cupimus, a delectationibus miseris et caducis consolationibus evacuae corda nostra studemus, praesertim hoc tempore, quo diem illum expectamus, quem ipse Spiritus Paracletus adventu suo illustravit, ac nobis sacratissimum ac celeberrimum effecit, ut sua nos visitatione, sua consolatione, sua confirmatione dignetur Spiritus ille benignus, Spiritus dulcis, Spiritus fortis, qui cum Patre et Filio vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.